

BELEŠKE

ili O pomirenju bez žurbe

VII VARIA

...Suviše često pišemo ono što bi mogli pisati svi, a propuštamo ono što bismo samo mi bili u stanju da kažemo i što bi nas ovekovječilo.

Lihtenberg

1

Prilikom nekog od svojih propusta, govorio je: neka se uknjiži na račun ljubavi. Ali ljubav je rekla (čovjek postane sumnjičav pa pita) da o toj stvari ne zna ništa.

2

U toj zemlji postoji varošica u kojoj nema drugih profesija osim profesije noćnog čuvara. Svi muškarci su noćni čuvari.

3

Jednom čoveku su dali površinu odavde do... (razdaljina koju niko ne može sagledati) i naložili mu da na njoj naslika jednu sliku.

4

Tom detetu sam pokazao zvezde i ono ih je gledalo u noći. Ali kada je došlo sutradan po danu, više ih nije videlo. Onda mi je prebacilo da sam mu pokazao nešto čega nema. „Ali ja vidim jasnije nego pre, i sve do one udaljene ivice drveća!”

6

Dugo mu je trebalo da uđe u vodu, ali samo što je ušao, prostački je izvredao one koji još nisu bili na redu.

Činjenica da se predmet menja samo kad je posmatran takođe je veoma važna pri istraživanju *ljudske materije*; nesrećni, tužni i usamljeni ljudi izmenjeni su našom posemom. – „Dubinski ronjoci pojavili su se devetsto metara ispod površine mora s lampom strahovite svetlosne snage da *iznenade, zateknu* život. Ali taj jedan oblik života koji je navodno tamo zatečen, utekao je pred svetlošću; drugi, koga tamo nije bilo, približio se.” (Uprkos svemu tome, teško da je ono što su ovde videle spoljašnje oči nadmašeno onim što su videle unutrašnje oči, od snova ili poezije.)

Kad o radnji koja ima nekakvo dejstvo – što može biti jedenje, pijenje, pušenje, ali i popodnevna dremka, kasno ustajanje, kupanje u hladnoj ili vreloj vodi; morski vazduh, hladna klima, bilo kakav boravak; polno opštenje, apstiniranje, itd. – neko kaže da „demorališe”, onda zaista demorališe. Naime, prosečan čovek oseća dejstvo (čija je priroda još neutvrđena) pa se sad sam okreće prema demorališućoj strani. Tako se može objasniti što, u zemljama gde pijenje alkohola važi kao škodljivo i sramotno, oni koji piju brzo postanu bezvredni; samo duhovno snažni odolevaju. Dok se u drugim zemljama, na primer u Francuskoj, ljudi pri podjednakom ili još obilnijem pijenju održavaju u punoj stvaralačkoj sposobnosti. Opet, u nekoj zemlji pušenje važi kao demorališuće i demorališe; dok u Holandiji ljudi puše kao odžaci i pritom nimalo ne ispaštaju (mnjenje ne kaže: to je demorališuće, jer oni imaju napretek sopstvenog duvana). Već je Hebel utvrdio da su mnogi ljudi izvesno postali dobri samo zato što su uvek važili za dobre; a da su drugi, kojima se uvek govorilo da su loši ljudi, i postali loši. – Samo duhovno snažni odolevaju.

Kratka priča

Prvo su pitali zašto se promrzli čovek oseća toliko loše: „Nedostaje mu toplota”, rekao je mudri (nije li zapanjujuće da je za tu tvrdnju bio potreban neko mudar?), „predugo mu je nedostajalo toplote”. Onda su mu priuštili nešto toplote, dali mu jednu injekciju toplote, pa kad se i dalje nije video neki znatniji boljitak, povikali su: „Gledajte, skače li on, skakuće li on, je li poput nas? Njemu ipak nije nedostajalo toplote!”

Historiette

Fine damice, gospodičići: gospodičići s uzanim, šiljastim, iskričavim crnim cipelama, žene sa blistavom svilom, nakitom i dekolteima; predajući se plesu i razgovoru u dvo-

rani koja se presijava od lusterata visoko u kamenim i ledenim zidovima Himalaja, u hotelu izgrađenom pod zemljom, u kojem su vodili razmažen život – *smejali su se*, kad je najednom unutra ušao jedan divalj par iskonskog obličja s cepinima i opremljen gvožđem okovanim cipelama, omotan debelom vunom i kožom poprašenom injem. – Oni [damice i gospodičići] plesali su i igrali u blistavoj dvorani. Nisu mislili na opasnosti i teškoće puta. Gore su došli železnicom (nekom još višom vrstom alpske železnice – Jungfrau) i živeli su u hotelu. *Železnice više nema*, rekoše pridošlice.

15

Dve kratke priče

I. O ljudima koji drugima žele da daju ono što žele oni sami, a ne ono što žele drugi. Tako se gladnom daruje skupa muštikla. – Jedna patricijka već odavno najavljuje božićni poklon nekoj sirotici. Sirota žena očekuje, recimo, neki novčani iznos (to treba da bude krupan poklon) – ili će to biti namirnice, šunka, sir, guska? – Dobila je garderober za odlaganje odeće, najnoviji model, fantastičan izum, automatski se okreće prema korisniku, cena mu je bila visoka (dakako, ne može se prodati).

II. U toj kući nešto nije u redu, tačnije, vlada *užasan* nered, povici, galama, katkad nekakav mali dim. – Naslov: *Vaspitanje*. Kraj... Uto se začuje kako zagrmi glas: „Pali!” Onda su pucali na kuću.

22

Staranje. „Ali sve to uopšte ne znači da čovek, da bi se odmorio, može da se okrene nekoj *proizvoljnoj* delatnosti (kako bi izvesni ljudi želeli zahtevati od čoveka, posebno oni koji stižu dobit od delatnosti koju im preporučuju.) Ne, nipošto!

Svaka delatnost mora biti legitimna, to je strogi zakon; a u tome da ona to nije, sastoji se najveća i jedina prava nesreća – borba protiv toga je jedina velika i časna borba čovečanstva

31

Praznovernim se može smatrati neko ko ima više prijemčivosti za mnoge stvari koje ne ulaze toliko u ono što svakodnevno zajednički opažamo – iako ulaze u ono dejstveno.

Ne može se poricati, previše puta se dogodilo, da pojedina mesta uvek imaju naročito drugačija dejstva (i to bez ikakve vidljive kauzalnosti). Kako to da u Mesečevoj šumi (*Mondwald*) često primam povezane i dobre ideje, u toliko izrazitoj suprotnosti sa Ježevom šumom (*Igelwald*) koja leži na nekoliko stotina metara udaljenosti s one strane kanala? Zašto u ovom kafeu dobijam toliko često neobična prosvetljenja, kad mi nešto iznebuha sine, a u onom drugom naprotiv nikad ništa, dok sam u trećem pak bio sklon da

se rastužim? Ne bi li trebalo obratiti više pažnje na te stvari? Postoje negativne, opasne kuće i mesta. Postoji nešto *sasvim tamno* (čemu bi poneki želeli da se smeju, ali budućnost se verovatno neće smeјati). Mi u to verujemo ne iz straha, iz slabosti ili nekog afekta, već nam se znanje o tome stvara posmatranjem – u to su verovali jedan Balzak, jedan Sokrat, od kojih nijedan nije bio zanesenjak.

32

Učinilo mi se da sam u jednom kafeu prepoznao ribara koga nisam video već mesecima. Četvrt sata kasnije obreo sam se na drugom mestu. Tamo se nalazio jedan jedini gost: taj ribar.

Ne mogu iz ovoga da izvučem nikakve zaključke. – Ipak, čini mi se da sam to isto doživio već desetak puta.

33

Rekao je da je toliko jak da jednom rukom može da polomi drugu.

34

Gost: „Da nisam kod vas zaboravio i svoj nož, džepni nožić?”

(Ekspresan odgovor:)

„Ne, ne, ni mi sami nemamo dovoljno noževa.”

36

Pisac kao nepraktično biće. – On proučava okolnosti koje ga ometaju, oštrije nego neko drugi pronalazi razloge ometanja, uopštava slučaj, sve linije vodi dalje i, pošto rezultati istraživanja postaju sve širi i važniji, počinje da skicira stvar: pritom, međutim, još nije uklonio razloge ometanja koje bi bilo lako ukloniti: nije zatvorio klapnu peći koja je proizvodila prejaku toplotu, nije otvorio prozor, čovek bi ga mogao naći oznojanog, napola ugušenog nad radom koji mu je postao važniji od svega drugog: važnije mu je bilo da razreši pitanje u *suštini* (ciljajući na šire, sveukupno poboljšanje), da nastavi da ga istražuje i, kad rezultati postanu jasni, ne dajući ničemu da ga od toga odvraća, da ih skicira, i to, da ne bi ništa zaboravio, u najvećoj hitnji.

42

Suton. U nekom prolazu nalik tunelu video sam kako stoji jedna žena: jasno joj se videla samo silueta zbog polutame koja je već vladala u tunelu. Ta žena je nepomično zurela pravo pred sebe, u daljinu, videlo se to po celom njenom držanju.

Ja sam zastao, nastojeći da takođe saznam (prema pravcu njenih ramena) šta joj je to tako prikovalo pogled.

Međutim, nisam mogao ništa da vidim, stvar je verovatno bila suviše udaljena, ili ju je zaklonilo njeno obličje, ili nije gledala baš sasvim tačno u produžetku linije koja nas je povezivala pa je sa svog mesta gledala na neko mesto koje nije bilo dosežno mom pogledu.

Tako smo dugo stajali, možda minut. Tad se žena pokrenula i pošla ka meni, *ne okrećući se*, tako da mi je s užasom moralo postati jasno u šta se svako od nas zagledao.

45

Često sam prolazio pored te kasarne gde stoje topovi; slučajno se tamo našla gomila kanalizacionih cevi. Hajde da svesno zamenimo te dve stvari: šta bi se desilo ako bi se te cevi iskoristile za pucanje? Eksplodirale bi i sejale smrt u sopstvenim redovima, umesto u protivničkim? Pošto se ipak radi jednostavno o tome da se počini velika količina beskorisnih smrti dok se ljudi ne urazume, zašto činiti uzajamno, i na tako velikoj udaljenosti i na tako težak način nešto što se može imati mnogo jednostavnije?¹⁶

48

Zašto su Rimljani bili veliki: uvažavali su um, kojim sami nisu raspolagali.

49

On se ne muči da shvati ono što je teško, već ono jednostavno.

55

Kad neko kaže nekom drugom: „Onaj što dolazi ima izvesno držanje (ili način na koji se smeje, ili ma koju drugu individualnu crtu zajedničku s tobom) – ništa drugo, ali baš sad se to držanje ne može videti”, onda sagovornik – naročito ako je žena – neće prestati da poredi sa svojim sve moguće druge crte koje se ne mogu porediti i koje niko ne bi hteo da poredi; da rezonuje, osporava, itd.

70

Fantazija. On je imao vlast nad daljinom. No, sledstveno tome, ako je blizina bila nepovoljna, mogao se spasiti udaljenim *dobrim*. (Imao je vlast nad daljinom: to znači i to da je u vremenima mira osećao pretnju rata.)

¹⁶ Pri čemu se dakako ne može zaboraviti da sam ja imao pred očima jedan rat poput onoga od 1914–1918. (*Prim. aut.*)

77

Moram da pecam kad ima ribe – a ne kad mi *ti* daš vremena za to, kad sam sebi dam vremena za to, itd.

78

„Ali to je tako jednostavno i neposredno sastavljeno”, tako govore o onom Geteovom proznom fragmentu koji ja ubrajam u sam vrh (Svedočanstvo u *Vilhelmu Majsteru*). Da, upravo tamo gde prestaje svaka umetnost (a ipak je integralni izraz), nalazi se umetnost.

94

„Ko se uzdiže, poniziće se, a ko se ponizi...” Ali ko to zna, može postati proračunat, to i postaje: kad se uzdižemo, ponizimo se, a ako se ponizimo, uzdignućemo se. Dovoljno je znati na kojoj karici lanca treba da stanemo da bismo znali konačni ishod.

Ova biblijska izreka (nesumnjivo manje zanimljiva od drugih) dovela je do nastanka svojevrsnog sporta; mnogi su upali u njegovu zamku, i mnogi snalažljivci su je iskoristili za svoje dobro. Lihtenberg je govorio: „Onaj ko glumi pokorne mnogo mi je nepodnošljiviji od hvalisavca...” Bilo kako bilo, mnogo je bolje ljude procenjivati na osnovu onoga što čine. Na ono ostalo (da li se uzdižu ili ponižavaju) ne obraćajmo pažnju.

95

Četkao je i negovao svoju skromnost svaki dan i tako ju je utovio... da je svojim sjajem nadmašila svaku gordost.

[...]

97

Ime. – Koji je bio taj veliki um ako nije Hebel? Ako se dobro sećam, on je rekao kako se divi Elizi jer ona ume nešto što njemu ostaje nedostižno: da jednoj mački da ime. Ko sasvim ozbiljno ljudskim imenom krsti jednu mačku dokazuje time da nije shvatio ime. („Čak je i obema svojim papučama dao imena” – Lihtenberg.) Postaje nam jasno da je i Ketrin Mensfild shvatila tu teškoću (nemogućnost), kad čujemo kako je nazvala dve svoje mlade mace: „April” i „Ateneum”.¹⁷

¹⁷ Prema imenu engleskog časopisa gde je objavila svoje novele. (*Prim. prir.*)

Najednom otkrivam: mrzim krug. – Spirala nije krug. – Čini mi se da je krug laž.

102

O pismima

Većina pisama pati od toga (i po mnogo čemu je nedelotvorna, mnogo nedelotvornija nego što bi morala biti) što umesto detalja pruža nešto *opšte*. („Moj život je...” – „Današnje stanje sveta...”, umesto „Evo kakav mi je bio dan...” – „Evo šta sam postigao...”)

Potom, pisma boluju od toga što, ako se i posvećuju detaljima, traže neki poseban detalj umesto običnog. („Videli smo predivnu angorsku mačku.” – „Suncokreti izdžikljaju do tri i po metra visine.”)

Ne treba zapisivati *opšte*, nego detalj, i ne naročit detalj, nego običan. — Samo *tako* će pismo dobiti snagu i svetlost; samo tako ćeš moći da izraziš ono što *zaista* izlazi izvan okvira običnog i da nam skreneš pažnju na stvarnost u celosti.

Pusti neobične mačke i suncokrete, već reci kako uređuješ svoj dan, pričaj o svom raspoloženju u šest ujutru, iz dana u dan kad ustaneš, pričaj o tome kako zvuči ton roga za maglu (iz godine u godinu).

Kad pogledam pisma svojih poznanika, kod većine nalazim da svako sadrži jednu ili dve totalno mrtve rečenice koje se većito ponavljaju; za te mrtve tačke koje se javljaju u svakom pismu, koje nikom ništa ne govore, autor pisma smatra da su najvažnije.

M., na primer „ima jako nečistu savest”. Y bi mu „veoma rado pomogao, kad bih samo znao kako”. (Pritom, ništa od onoga što ja sam zahtevam, iznova i iznova, a što uopšte ne bi bilo teško izvesti, ne nailazi na odjek; molim za obaveštenje, ali ga ne dobijam; u sledećem pismu, umesto odgovora, stiže čuvena rečenica.) X. „nije dugo pisao jer ipak može da piše samo o lošem.”

Ono što preostaje u pismima vrti se oko te mrtve osovine – kako da pismo postane puno života kad je od glave tako bljutavo, bez ikakve supstance, godinama lišeno svakog utemeljenja?

„Lišeno svakog utemeljenja”: to je prejak izraz. Kad bolje pogledam, nalazim da je ta rečenica totalno mrtva, ali nije sasvim besmislena, štaviše, stalno dolazi na mesto onoga s čim autor nije raskrstio, stalno menja čitav niz stvari koje on ne želi ili ne može da kaže.

Koliko god se ljudima daju precizna uputstva – da bi trebalo da iznose *totalna uverenja* (teško, retko ostvarivo!) ili da saopštavaju sasvim gole, nikakvim uverenjima ogrnute detalje – ništa ne vredi. Oni u svakom pismu iznova iznose svoja *polovična uverenja*, svoja uopštavanja, svoja „mišljenja”, te bljutavosti, od kojih niko ne može ništa da napravi. Ma i dete, i običan seljak napisao bi čitljivo pismo (pisma seljaka su inače po pravilu najliterarnija pisma, bilo bi interesantno istražiti tu činjenicu), ako bi preneli samo detalje dana, sedmice, ništa tome ne dodajući. – Sav ostali sos dolazi od Zlog.

... ali nije li tim ljudima dopušteno da iznesu svoja mišljenja...! Ne. Mišljenja moraju dorasti do stepena nužnosti koji ih oslobađa potrebe da pitaju za dopuštenje.

Dakle, samo bi Lihtenberg, Multatuli i Karl Kraus imali pravo da iznose svoje mišljenje? Da, samo oni i njima slični. Mišljenja moraju imati REALNOST, a njihova realnost se sastoji u njihovoj potpunoj nužnosti.

112

Povodom „Pantalisa”¹⁸ – *Tumaranje bez plana*, sad otkrivam, bilo mi je oduvek odvratno. Bilo da je reč o onoj vrsti eksperimentisanja na polju umetnosti o kojoj sam pisao ranije, ili o onom „uobličavanju” života koje to nije, kao kod – mislim na toliko neprebrojivog.

Treba ići nasuprot toj težnji, za šta postoji više načina. Sama *osoba* može da ostvari jedinstvo: ona na svoj način obasjava sve sa čim se susreće. Inače, jedinstvo može da se postigne planom, spoljašnjim uređivanjem (koje se može imenovati). (Vežbanje u postizanju određenog cilja, u službi nečemu određenom.)

130

Pri pisanju. – Potrebno mi je četiri, šest ili osam sati da svakog dana definitivno ispišem od jedne do četiri stranice – ako uopšte stignem do definitivnog stadijuma; retko pređem dve stranice, još ređe tri. Koga bi to moglo zanimati? Ali evo šta pada u oči: skoro uvek imam osećaj da sam ispisao deset ili dvadeset stranica (pa se nakon provere s čuđenjem razuveravam). To se ipak lako dâ objasniti: pisanjem sam se probio kroz ogromna prostranstva.

Ono što ostaje i što se može pročitati, to su samo vrhovi ili grebeni – ali ja sam išao kroz brda i doline, peo se uz planine, kroz sve sam prošao, sve sam razgledao.

132

„Sad pišem pismo svom prijatelju čoveku; i on će ga pročitati. „To je sve.”
Pitaju me šta radim. Treba da ih obavestim o svojoj karijeri, itd.
Ili me pitaju o čemu pišem...

¹⁸ Upor. *Beleške*, II, 133. (Prim. aut.)

Priča o čoveku koji je u snu prenet u najveće daljine – tačnije, bila je to samo neka vrsta polusna, jer on se zaista kretao, stvarno se tamo obreo.

Bile su to kolosalne razdaljine, stvari, dela. Čovek je orao večnost, mora bez obala; u sebi je nosio čitave vojske, sve duhovne i telesne snage.

Ali kad se probudio, utvrdio je da nije napustio svoju staru obalu; bio je na svojoj njivi. Njiva je bila suva i jadno malena, odavno poznata. Ali bila je uzorana.

IX SLIKA

Dokle god imamo poverenja u sliku, živi smo.

Konrad Beninger

Pronašli su je! Koga? Večnost.

Rembo

13

I ja verujem da je svet pretežno dobar (pozitivan). – To kaže neko posle dugog puta – i nije nužno reći „patnje”, jer život je suštinski patnja. – Međutim, sreća nije tamo gde je čovek obično očekuje: *Videti kako se u svim prilikama duh odvaja od stvari*, to je sreća.

22

Postoje dva načina da uspostavimo odnos sa stvarima (i treći, ravnodušnost, ali to je naprosto ništa; potpuna ravnodušnost istovetna je sa smrću).

I. Biti ili razumeti (identifikacija)

II. Videti.

Ti načini se međusobno isključuju. Važno je da II ne može postojati dok postoji I. Primer: „Vidim nebo”: time što zanemarujem njegovo biće: prostranstva na prostranstvima, planete itd.; samo se ako ne identifikujem s njim, ako nisam ispunjen razumevanjem, mogu da vidim „nebo” (plavo itd.), inače se nosim s pritiskom, vlažnošću i drugim razlikama atmosfere, s Mesecom koji privlači, s odnosima sila, razdaljina itd.

Neku planetu mogu da vidim samo ako nisam prožet njenim razumevanjem (identifikacijom).

Isto tako sebe samog.

Strašno je šta mi sve *ne* vidimo.

Uočena skupina flaša – koje se ni po čemu ne ističu – dim se dizao kroz njih, tačni je kroz njihove grliće; predano sam posmatrao to dizanje tankog dima jer mi se činilo izvanredno, bogato, čudesno. I najednom (uvek *najednom*, to ne može biti slučajno) shvatio sam da taj dim, po svoj prilici, većina ljudi ne bi videla – ni ja ga ranije ne bih video, ili bih samo, postavši ga svestan, rekao „da, dim” i ne bih ga video – i razumeo kako se sve odvija u jednoj naročitoj tački koja predstavlja stožer svesti... Sigurno uvek postoji bezbroj stvari koje mi gledajući ne vidimo.

Posmatranje je u stvari sve, znanje uvek na kraju dovodi u zabludu (to jest znanje koje hoće da traje; *najviše* znanje može postojati samo na trenutak, upravo u onom trenutku kad nastaje, sadržano je u posmatranju).

Posmatranje je sve takođe zato što ono može da prodre kroz mnoge manifestacije stvari, koje stoje jedne nad drugima poput kulisa, poput lišća; nasuprot čemu znanje greši što se uvek zaustavlja samo na *jednoj* ravni – dok njih ipak ima mnogo.

Kad je Frojd naučno povezao izvesne stvari, dokazao da jedna može poslužiti kao zamena za drugu, time nije iznenadio posmatračke duhove koji su beskrajno, oduvek znali da neke stvari mogu međusobno da budu zamenjene. Jelova šišarka po mom poimanju može čas značiti jedno, čas drugo; može da predstavlja čas zemaljsku kuglu, čas zrno bibera, čas iznenadni sjaj koji se pojavi prilikom orgazma, a čas, u prizoru nekog lica, može da predstavlja tvrdoću tog lica, od kojeg se odvrćam. A šta je ta šišarka sama po sebi? Ona je *promicanje* u velikoj žurbi, koje svedoči o hiljadama bivših i budućih predmeta, koje posreduje za hiljade drugih stvari koje su mu strane (a koje će se potom združiti u sve) – to je *promicanje* u žurbi, jer ta stvar nema nikakvog sadržaja, ona je samo trenutno pojavljivanje, ona liči na talas, ona je samo slika; ili ako je tako jasnije, ogledalo, pa čak i staklo, kroz koje se gleda, sočivo koje sakuplja i rasejava poglede u večnost. Jedino što moramo jeste da naučimo da posmatramo.

Potpuno mi je jasno da nema Boga.

Ali postoji svet, to je već dovoljno začuđujuće.

Bilo bi lepo kad bi *schauen* (posmatrati) bilo etimološki povezano s *erschauern* (pretrnuti).

U rečima je najlepše to što one (uglavnom) ne predstavljaju.

Nema većeg čuda od tačno pogođene reči.

Večiti zadatak: uhvatiti *to* (TO) uvek novim rečima. Jer reči, jedna za drugom, postaju prazne. (Mi *slušamo* Spinozine reči, ali ko ih *razume*? Ko razume strašnu i neizmernu silu koja u tom tekstu povezuje te svakodnevne reči?

Kad se u sećanju vratim na svoju najraniju svest – možda mi je tad bilo dve godine? – recimo, u najraniju u koju sam kadar da se vratim, uviđam da ta svest nije nimalo drugačija od moje sadašnje svesti. Moja svest je pokrivala mnogo manje stvari, ali bila je ista kao što je sada.

Ketrin Mensfeld je stalno uzvikivala: I want to be *real* – a ipak je bila realnija od bezmalo svih drugih.

Ništa od onoga što radiš ne sme biti priprema.¹⁹

Radost uopšte nije prirodno zbivanje već ljudski proizvod: najteži i najveći.

Bog

Bog je pre svega produkt ljudskog *nedelanja*.

¹⁹ Upor. „Ne postoje pripreme! Samo posao, tj. izvedba. [...]” – II, „O pristupačnom i nepristupačnom”, fr. 197. (*Prim. prir.*)

Kad je pasivan, čovek odašilje volju, delanje, odluku kao neku hrabru ideju kojekuda u svemir; potrebno je da postoji nešto što deluje, upravlja, odlučuje, jedna blistavo hrabra slika; kao trajni plod čežnje.

„Bog upravlja” – to se kaže zato što čovek sam ne upravlja onim čime bi bio kadar da upravlja; ljudi čine i izgovaraju tu malu dosetku da bi očuvali svoje dostojanstvo.

Sve što tokom života poriču naposletku se sažme u predstavu „Boga”, debelu poput toljage. Onda ih ta toljaga mlatne.

152

Jednom ćeš biti sve što jesi.

Izvornik: Hohl, L. (1980). *Die Notizen oder Von der unvoreiligen Versöhnung*. Berlin: Suhrkamp.

(S nemačkog preveo Relja Dražić)